

SAKSBEHANDLER
Eline Ova Sveen

VÅR DATO
20.09.2021

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

VÅR REF.
21/03001-3

DERES REF.
18/5855 - 21

DERES DATO

Aajege - Samisk språk- og kompetansesenter
Postboks 301
7361 RØROS

Klageavgjørelse – Mortensås - tilskudd til istandsettelse - klagen tas ikke til følge

Vi viser til brev fra Aajege – samisk språk- og kompetansesenter datert 3. mai 2021 med klage på Sametingets vedtak 12. mars 2021 om tilbaketrekking av tilskudd til istandsetting av våningshuset på Mortensåsen i Røros kommune. Saken har vært forberedt av Sametinget og ble oversendt til Riksantikvaren ved brev 14.mai 2021 med kopi til klager.

Klagen er fremsatt innen klagefristen jf. forvaltningsloven § 29 og tas til behandling.

Riksantikvaren har gått gjennom og vurdert alle sider av saken og har etter en samlet vurdering ikke funnet grunnlag for å omgjøre Sametingets vedtak.

Klagen tas ikke til følge.

Bakgrunn for saken

Aajege – samisk språk- og kompetansesenter, søkte den 3. desember 2018 Sametinget om tilskudd til freda samisk bygning i privat eie for 2019. Søknaden gjaldt tilskudd til antikvarisk restaurering av våningshuset på Mortensåsen. Søknaden ble sendt av Aajege på vegne av eier av Mortensåsen og med utgangspunkt i en samarbeidsavtale og felles plan for arbeidene.

Sametinget fattet vedtak 4. april 2019 om å gi tilskudd til istandsettingen med inntil kr. 200.000. I vedtaket skriver Sametinget blant annet følgende:

«Tiltaket krever dispensasjon fra kulturminneloven.

- For tiltak som krever dispensasjon fra kulturminneloven, se vedlegg.

Som mottaker av tilskuddet bør du gjøre deg kjent med retningslinjene og vilkårene for tilskuddet.

- Retningslinjene som gjelder for tilskuddet er vedlagt.

I tillegg gjelder følgende vilkår for tilskuddet:

Vedtaket er basert på opplysningene i søknaden, og det forutsettes at arbeidet utføres i henhold til søknaden og eventuelle presiseringer fra Sametinget.»

Den 9. september 2020 ba Aajege om utbetaling av første del av tilskuddet. Sametinget etterspør i brev 17. september 2020 dokumentasjon og minner om at det skal søkes om dispensasjon før arbeidene blir påbegynt.

Aajege sendte deretter rapport, bildevedlegg, sluttregnskap og utbetalingsanmodning til Sametinget 15. desember 2020. Sametinget ber i brev 22. desember 2020 om ytterligere dokumentasjon og om en redegjørelse for hvorfor det ikke var blitt søkt om dispensasjon.

Den 18. januar 2021 sendte Sametinget en påminnelse til Aajege og mottok etter dette bildedokumentasjon, og en redegjørelse for manglende dispensasjonssøknad 8. februar 2021 (brevet er datert 27.01.16).

Den 12. mars 2021 fattet Sametinget vedtak om vilkår for sluttutbetaling med tilbaketrekking. Sametinget fatter her vedtak om å trekke tilbake 170000 kroner samtidig som de setter vilkår for utbetaling av de resterende 30000. Det resterende tilskuddsbeløpet på 170.000 blir trukket tilbake. Vedtaket er begrunnet med manglende dispensasjonssøknad og at Sametinget ikke har fått gitt nødvendige presiseringer og vilkår før arbeidet ble utført. Sametinget vurderer at det endelige resultatet avviker betydelig fra Sametingets faglige vurdering og ikke er i tråd med forutsetningene for tilskuddet.

Aajege klager på vedtaket i brev 3. mai 2021. Klagen ble oversendt til Riksantikvaren med Sametingets vurderinger i brev 14. mai 2021.

Riksantikvaren forutsetter at det nærmere innholdet i sakens dokumenter er kjent for Aajege som klager.

Klagers anførsler

I klagen skriver Aajege at de tilbød eieren av Mortensåsen å søke tilskuddsmidler til restaurering ettersom eiendommen er fredet. Klager skriver videre at tilstandsvurderingen viste at sement var benyttet som pipebeslag, og at dette var blitt frostsprengt, noe som medførte lekkasje i taket. Skadeomfanget var usikkert, men beskrives som skader på takkonstruksjon og innertak i dagligrommet. Det ble antatt at gammelt torvtak eksisterte og at det i så fall var fredet. Løsningen var nytt ståltak, og det ble søkt om tilskudd til følgende tiltak:

1. Materialtransport med firehjuling/skuter
2. Fjerning av ståltak fra 1970-tallet
3. Flekkvis flekking av torv for å besiktige takbord, åser og konstruksjon
4. Erstatte råteskadete deler av takbord, åser og konstruksjon i samme stil og materiale
5. Nytt ståltak
6. Nytt beslag av stål i samme stil som taket rundt pipa

Tiltakene ble i følge klager gjennomført etter vilkårene:

1. Materialtransport ble gjennomført.
2. Fjerning av ståltaket ble gjennomført og det ble funnet avvik fra søknaden:
 - a. torvtak var allerede fjernet og erstattet med takpapp
 - b. det var ingen skader på selve konstruksjonen
3. I stedet for fjerning av torv, ble det fjerning av papp. Takbord, åser og konstruksjon ble besiktiget.
4. Noen takbord og en sengeside ble skiftet ut.
5. Det ble valgt takplater i stedet for ståltak fordi stålplater ikke var tilgjengelig hos leverandør og det ikke var noen innvendinger fra tradisjonshåndverker mot dette, ifølge eier.
6. Nytt beslag av stål i samme stil som taket rundt pipa ble montert.

Prosjektet ble i følge klager gjennomført i tråd med punktene slik det ble søkt om.

Klager skriver videre at Sametinget ønsker å trekke tilskuddet tilbake på grunn av følgende:

1. Brudd på kulturminneloven
2. Pipa er erstattet av en ny pipe

Til 1: Vedtaket til Sametinget er egnet til å misforstås. Setningen i Sametingets vedtak: «*Tiltaket krever dispensasjon fra kulturminneloven*» kan oppfattes som en overskrift. På grunn av tvil tok Aajege kontakt med Sametinget. Sametinget sendte deretter en befarringsrapport fra 2013 til eier med følgende passus: «*Dette betyr at fredningen bare får betydning for deg hvis du ønsker å foreta endringer på bygningsdeler (for eksempel vegger og konstruksjoner) som er fra 1917 eller eldre. Da må du kontakte Sametinget og gi oss mulighet til å vurdere tiltaket på disse gamle bygningsdelene før det gis tillatelse til inngrepet. Ta kontakt hvis du er i tvil. Andre bygningsdeler omfattes ikke av fredningen.*»

Da takplatene ble fjernet og den torva man hadde antatt at var fredet var fjernet, var det ingen signaler om at det likevel burde søkes dispensasjon. Aajege mener Sametinget burde ha opplyst om dette da de ble informert om dette. Aajege mener at Sametinget i løpet av dialogen i saken burde opplyst om at det var behov for dispensasjon.

Til 2: Pipa har ikke vært en del av søknaden. Det er ikke benyttet tilskuddsmidler til ny pipe. Aajege har kun opplyst om pipas tilstand. Den opprinnelige pipa ble etter det en kjenner til erstattet av huseiers bestefar som overtok hytta i 1970.

Konklusjon

- Aajege har ikke bevisst undratt seg søknad om dispensasjon.
- Aajege er uenig med Sametinget i at flere av tiltakene avviker vesentlig fra planen som det ble søkt tilskudd til.
- Rådene fra Sametinget og tradisjonshåndverker er fulgt. Om rådene fra Sametinget var mangelfulle kan ikke Aajege vurdere.
- De gjennomførte tiltakene har ikke skadet eller skiftet ut noen bygningsdeler som er eldre enn 1917. Uten de gjennomførte arbeidene hadde forvitringen og skader på fredete bygningsdeler med stor sannsynlighet eskalert inn i fremtiden. Spesielt med tanke på takkonstruksjonen. Aajege har sikret og bevart et fredet sørsamisk byggverk i samarbeid med eier.

Aajege ber om at tilskuddet opprettholdes.

Sametingets merknader i oversendelse 14. mai 2021

Det opprinnelige vedtaket opprettholdes. Det kommer klart fram av tilskuddsbrevet at det skal søkes dispensasjon for de aktuelle tiltakene. Vurderingen ble gjort på bakgrunn av søknaden og beskrivelsen av de planlagte tiltakene. Vedtaket innebar at det skal søkes og innvilges dispensasjon før eventuelle tiltak kan gjennomføres. Sametinget ville forelagt tiltakshaver spesifiserte vilkår for gjennomføringen av tiltakene ved en dispensasjonssøknad.

Selv om det ikke ble søkt om dispensasjon, og dermed ikke stilt vilkår, lå det allerede vesentlige føringer i tilskuddsbrevet som heller ikke er fulgt opp. I tilstandsvurderingen fra håndverker beskrives tiltak både for tak og pipe, og følgende ga klare premisser for gjennomføringen:

- *Takplatene fjernes og tilstanden til torvtaket vurderes da. Eventuelle råteskader i tro og åser utbedres før nye stålplater av samme type monteres.*
- *Pipa demonteres ned til under tak. Innvendig pussing av pipa før den monteres opp igjen.*

I klagen legger Aajeges vekt på at tiltakene ikke er i konflikt med fredningen og viser til retningslinjene *Forvaltning av automatisk freda samiske bygninger (Sametinget 2017)* og til skriv til eier i forbindelse med at bygningen formelt fikk status som automatisk fredet.

Sametinget vurderte disse forholdene under saksbehandlingen i tilskuddssaken, og konkluderte med at det var behov for å søke dispensasjon. Som det framgår av vedlegget til tilskuddsbrevet *Veiledning for*

dispensasjonssøknad fra kulturminneloven, var det behov for å belyse og spesifisere tiltakene bedre for Sametinget kunne innvilge dispensasjon og vurdere vilkår for dispensasjon.

Aajege viser til muntlig kontakt med Sametinget for å informere og rådføre seg i saken og at de på den bakgrunnen fikk forståelse av at de ikke måtte søke dispensasjon.

Sametinget holder fast ved at det skulle vært søkt om dispensasjon og hverken telefonsamtale eller epostutveksling kan oppheve dette. En endring ville kreve ny vurdering og nytt vedtak i saken.

Sametinget anser Aajege som en profesjonell aktør på kulturminnefeltet som har god kompetanse og erfaring fra prosjektarbeid og med samiske kulturminner. På den bakgrunnen mener Sametinget at Aajege har et særlig ansvar for å ivareta prosjektet i henhold til vilkår, retningslinjer og lovverk.

Riksantikvarens vurdering

Sametinget forvalter samiske kulturminner og har myndighet til å fatte vedtak om dispensasjon for tiltak på fredete kulturminner jf. *forskrift 15. februar 2019 om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 4*. Hvert år forvalter Sametinget midler til *freda kulturminner i privat eige og kulturmiljø og kulturlandskap* over statsbudsjettet kapittel 1429 post 71 og har myndighet til å tildele tilskudd i egne vedtak.

Riksantikvaren er overordnet kulturminnemyndighet i saker som gjelder dispensasjon etter kulturminneloven og for vedtak om tilskudd til freda kulturminner i privat eie etter post 71. Som klageinstans kan Riksantikvaren prøve rettsanvendelsen, saksbehandlingen, faktum og skjønnsutøvelsen i vedtaket som er påklaget.

Klagen er delt i flere ankepunkter.

1. Vedtaket er egnet til å misforstås

Dersom vedtaket til Sametinget var egnet til å misforstås, kan en følge være at det blir urimelig å opprettholde krav om dispensasjonssøknad som forutsetning for å få utbetalt tilskudd.

Riksantikvaren legger til grunn at søknaden som ble sendt 31. desember 2018 etter sin ordlyd var en søknad om tilskudd. Den var riktignok vedlagt detaljert beskrivelse av det planlagte tiltaket, men det ble aldri sendt særskilt søknad om dispensasjon. I vedtaket fra Sametinget 04.04.19 står det i klar tekst at tiltaket krever dispensasjon fra kulturminneloven.

Vi har forståelse for at den samlede situasjonen kan ha vært noe forvirrende. Riksantikvaren legger likevel avgjørende vekt på at Sametinget ba om søknad om dispensasjon i vedtaket om tilskudd. Aajege hadde sikret god faglig kompetanse for gjennomføring av tiltaket, men regelverket skal praktiseres likt for alle søkere og det skal mye til før det grunnleggende kravet om dispensasjon kan settes til side. Dette er den eneste måten Sametinget som kulturminnemyndighet kan vurdere de enkelte detaljene på de enkelte fredete bygningene på, og avgjøre hva som skal behandles som fredet og hva det kan gis dispensasjon for.

Riksantikvaren konkluderer under dette punktet med at Aajege burde tatt opp med Sametinget behovet for dispensasjonssøknad i denne konkrete saken, med henvisning til søknaden om tilskudd.

Berørte bygningsdeler var ikke fredet

Riksantikvaren vurderer at dette ikke har vært avgjørende i denne saken. Hovedpoenget, er at Aajege fikk innvilget tilskudd, på vilkår av at det ble søkt dispensasjon. At vilkåret ikke er overholdt, er det som har ført til at tilskuddet ble trukket tilbake.

Prosjektet ble gjennomført i tråd med søknaden

I klagen påpekes det at tilskuddsmidlene uansett *har* blitt brukt i tråd med søknaden. På den bakgrunnen kunne man kanskje opprettholde tilskuddet uavhengig av manglende dispensasjonssøknad.

Riksantikvaren noterer at Sametinget ikke er ikke enig i denne vurderingen og de har konkrete faglige innsigelser mot gjennomføringen. Det er Sametingets faglige vurderinger som må legges til grunn her. Sametinget prioriterer tiltak og vurderer hva man vil oppnå med tilskuddsmidler ved de enkelte tildelingene. Vi noterer at taket blant annet ikke er lagt slik det ble søkt om. For øvrig ville en dispensasjonssøknad også her ført til at Sametinget fikk gitt sine føringer underveis. Vi har ingen merknader til Sametingets faglige vurderinger i denne sammenhengen og legger disse til grunn.

Riksantikvaren kan ikke se at det ellers foreligger feil ved saksbehandlingen eller lovanvendelsen som kan ha vært avgjørende for innholdet i vedtaket jf. forvaltningsloven § 41.

Riksantikvaren har gjennomgått alle sider av saken og har etter en samlet vurdering kommet til at Sametingets vedtak opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Riksantikvarens vedtak er endelig og kan ikke påklages.

Vennlig hilsen

Anne-Judith Munthe-Kaas
Avdelingsdirektør
Leder Juridisk seksjon

Eline Ova Sveen

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Sametinget - Sámediggi, Ávjovárgeaidnu 50, 9730 KARASJOK/Karášjohka